

ДОСВІД КООПЕРАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

І. В. Абрамова, к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту ЖНАЕУ

Стаття містить теоретичне обґрунтування європейського досвіду розвитку сільськогосподарської кооперації. Доведено, що кооперація в ЄС сприяє зростанню продуктивності та дохідності сільськогосподарського виробництва, забезпечує зайнятість, соціальну захищеність й інтеграцію фермерів. Встановлено, що поширення кооперативів в аграрному секторі економіки України має базуватися на європейських принципах демократії, прозорості та солідарності спираючись на усебічну державну підтримку.

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою економічних систем країн членів Європейського Союзу є кооперативні організації. Особливо помітною є їх роль в аграрному секторі цих держав. Діяльність кооперативів ЄС, заснована на принципах демократії, прозорості та солідарності, відкриває для сільськогосподарських виробників доступ до фінансових і матеріально-технічних ресурсів, внутрішніх та зовнішніх ринків збуту, сприяє соціальному й економічному розвитку сільських територій.

В контексті євроінтеграційних тенденцій, якими наразі пронизаний аграрний сектор економіки України, вивчення досвіду кооперативної співпраці фермерів європейських країн може бути корисним як з позиції його адаптації до вітчизняних реалій, так і з позиції врахування найістотніших помилок і прорахунків у розвитку кооперативного руху цих держав.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розбудову кооперативного руху в Україні зроблений В. Зіновчуком, М. Маліком, Л. Молдаван, Ф. Горбоносом та ін. [1, 2]. Закордонний досвід розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та можливість його адаптації до українських умов досліджували І. Колокольчикова, Н. Павленчик, А. Шолойко, Г. Троян, О. Чах-ні та ін. [3, 4]. Водночас, не всі питання, пов'язані з можливістю адаптації закордонного досвіду є достатньо вивченими і вирішеними, що вказує на необхідність проведення окремого дослідження у зазначеному напрямі.

Виклад основного матеріалу. Ключовою проблемою повоєнної Європи був голод. Впродовж тривалого часу на її вирішення були спрямовані головні зусилля європейських держав. Аграрний сектор почав відігравати провідну роль в контексті продовольчої безпеки цих

країн. Римський договір про заснування Європейської економічної спільноти, підписаний 25 березня 1957 р., містив найважливіші рамкові положення Спільної сільськогосподарської політики (САП), спрямованої на розв'язання проблем голоду на Європейському континенті.

Окрім того, спільна аграрна політика передбачала тісну співпрацю з аграріями і для її забезпечення 6 вересня 1958 р. була створена перша європейська представницька організація – Комітет професійних сільськогосподарських організацій (СОРА), який і донині представляє як загальні, так і специфічні інтереси фермерів в Європейському Союзі. Через рік сільськогосподарські кооперативи Європейської Спільноти створили свою організацію – Генеральну конфедерацію сільськогосподарських кооперативів (COGECA) [5].

COGECA тепер називається "Генеральна конфедерація сільськогосподарських кооперативів у Європейському Союзі". Наразі дана організація представляє інтереси близько 40 тис фермерських кооперативів, в яких працює близько 660 тис чоловік і щорічний загальний товарообіг яких сягає понад 300 млрд євро. З моменту свого створення Генеральна конфедерація сільськогосподарських кооперативів у ЄС була визнана європейськими інституціями як головний представницький орган всього сільськогосподарського кооперативного сектора.

Діяльність кооперативів в країнах ЄС заснована на принципах економічної демократії, прозорості й солідарності як один з одним, так і з місцевими сільськими громадами. Вони відіграють життєво важливу роль у просуванні продукції своїх членів безпосередньо до споживачів та покращенні їх позицій на ринках збуту, сприяють виробництву екологічно чистої продукції, активно долучаються до економічного та соціального розвитку сільських територій.

Сьогодні в ЄС нараховується близько 14 млн фермерських господарств та інших виробничих формувань, що безпосередньо здійснюють сільськогосподарську діяльність. Середній розмір фермерського господарства в ЄС складає менш як 13 га. Найбільші розміри фермерських господарств в Данії (близько 59,7 га), Великій Британії (близько 53,8 га), Франції (понад 52,1 га). В середньому в країнах ЄС кооперацією охоплено понад 40 % фермерських господарств. Головні показники розвитку сільськогосподарських кооперативів в країнах-членах ЄС представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Головні показники розвитку сільськогосподарських кооперативів
в країнах-членах ЄС, 2017 р.**

Країна член ЄС	Кількість кооперативів, од	Кількість членів, ос	Річний оборот, млн Євро
Бельгія	301	-	3 257
Болгарія	900	-	-
Чехія	548	524	1 327
Данія	28	45 710	67 502
Німеччина	2 400	1 440 600	67 502
Естонія	21	2036	512
Ірландія	75	201684	14 149
Греція	550	-	711
Іспанія	3 844	1 179 323	25 696
Франція	2 400	858 000	84 350
Хорватія	613	10 734	167
Італія	5 834	863 323	34 362
Кіпр	14	24 917	62
Латвія	49	-	1 111
Литва	402	12 900	714
Люксембург	55	-	-
Угорщина	1 116	61 544	1 058
Мальта	18	1 815	204
Нідерланди	215	140 000	32 000
Австрія	217	306 300	8 475
Польща	136	-	15 311
Португалія	735	-	2 437
Румунія	68	-	204
Словенія	368	16 539	705
Фінляндія	35	170 776	13 225
Швеція	30	160 350	7 438
Велика Британія	200	138 021	6 207
Всього	21 769	6 172 746	347 342

Джерело: побудовано за даними [6].

Найбільша кількість сільськогосподарських кооперативних організацій функціонує в Італії (5 834 од), Іспанії (3 844 од), Франції та Німеччині (по 2 400 од). Водночас найбільшу кількість членів (1 440 600 осіб) вдалося залучити німецьким та (1 179 323 осіб) іспанським кооперативам. Найвищі річні обороти від реалізації продукції у 2017 р. одержали французькі (84 350 млн Євро) та німецькі (67 502 млн Євро) кооператори.

Сільськогосподарські кооперативи майже всіх Європейських країн широко підтримуються державою. Більшість країн-членів ЄС

створили для кооперативів специфічне «кооперативне законодавство», яке надає їм певну свободу. Зокрема, законодавством, як правило, не передбачено стандартної процедури управління кооперативом, хоча, в більшості випадків, кооператори дотримуються принципу «один член – один голос». Низка Європейських країн не встановлює вимоги щодо мінімальної кількості членів у кооперативах (Данія, Литва, Хорватія, Нідерланди), проте, деякі країни такі обмеження регламентують (Бельгія, Італія, Франція).

У більшості країн ЄС кооперативи підпорядковуються загальній системі оподаткування без будь-яких виключень або спеціальних правил (Австрія, Бельгія, Хорватія, Чехія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Латвія та Румунія). Проте у Франції до кооперативів застосовуються спеціальні податкові механізми, вони сплачують лише корпоративний податок, регіональні збори та податок на нерухомість. Грецькі кооперативи теж звільняються від сплати кількох податків. У Нідерландах закон сприяє зменшенню оподаткованого прибутку, отриманого в результаті економічних операцій між членами кооперативу. В Португалії існують специфічні податкові пільги для кооперативів.

Висновки. Проведене дослідження довело, що сільськогосподарська кооперація Європейського Союзу – це економічно обумовлена ідеологія виживання сільськогосподарського виробника в жорстких економічних умовах, можливість забезпечення рівноправності у бізнесі для аграріїв не залежно від розмірів, форм, видів чи напрямів господарювання. Українському аграрному сектору, як і європейському, притаманна багатоукладність та дрібнотоварне виробництво. Тому, поширення кооперації в аграрному секторі економіки України має базуватися на європейських принципах демократії, прозорості та солідарності спираючись на усебічну державну підтримку.

Список використаних джерел

1. Зіновчук В. В. Чи підходить Україні європейська модель сільськогосподарської кооперації? URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/706/1/Cooperative_2014_09-18.pdf.
2. Малік М.І. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин в АПК / Економіка АПК. 2010. №3. С.3-9.
3. Торосян Г.А. Досвід зарубіжних країн світу у питанні розвитку та державної підтримки сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у контексті розвитку сільських територій. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 14/4. С. 55–58.

4. Чан-хі О.С. Європейська практика оподаткування сільськогосподарських кооперативів: досвід для України. *Ефективна економіка*. № 11. 2016.
5. COPA: European agricultural union. URL: <https://www.copa-cogeca.eu/CopaHistory.aspx> (дата звернення: 18.04.2019).
6. AgriReCAP 2017 - The yearly review of Copa-Cogeca Secretariat work. URL: www.copa-cogeca.eu/AgriReCAP (дата звернення: 18.05.2019).